

Asia: VN/9732/2019

STM065:00/2019 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Yleiset kommentit uudistuksesta ja esitysluonnokseen sisältyvistä ehdotuksista

- **yleiset huomiot ehdotetuista vanhempainpäiväraahajärjestelmän muutoksista**

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) pitää tärkeänä, että perhevapaajärjestelmä on joustava ja huomioi lapsiperheiden monimuotoisuuden ja erilaiset tilanteet. Molemmilla vanhemmilla tulee olla mahdollisuus perhevapaisiin joustavasti lapsen tarpeet ja oma työ- ja muu elämäntilanne huomioiden. Perhevapaajärjestelmän on otettava huomioon erilaiset perhemuodot ja elämäntilanteet. Uudistuksessa on otettava huomioon muuttuva työelämä, erilaiset työmarkkina-asetat ja työajat sekä työnteon muodot.

MLL on pitänyt koko valmistelun ajan lähtökohtana, että uudistuksen tulee pidentää vanhempainvapaan kokonaiskestoja eikä uudistus saa heikentää kummankaan vanhemman asemaa. Isien / toisen vanhemman perhevapaiden käyttöä voidaan parhaiten edistää pidentämällä ansiosidonnaista vanhempainvapaata. MLL muistuttaa myös, että vanhempainpäivärahojen taso on Suomessa Pohjoismaiden alhaisin ja niiden käyttämisen ehdot ovat Pohjoismaiden jäykimmät.

MLL pitää hallituksen esitysluonnokseen sisältyviä ehdotuksia pääasiassa kannatettavina. Esityksessä vanhempainrahapäivien kokonaismäärä kasvaisi jonkin verran nykyisestä, mikä tukee MLL:n tavoitteita vanhempainrahakauden pidentämisestä. MLL toteaa, että perhevapaiden uudistamista on tämän uudistuksen jälkeen jatkettava ja tavoitteena tulee olla, että vanhempainrahakautta edelleen pidennettäisiin esimerkiksi niin sanotun 6+6+6-mallin mukaisesti, jossa molemmilla vanhemmilla on käytettävissään 6 kuukauden kiintiöt, jonka lisäksi on käytettävissä vapaasti jaettavissa oleva 6 kuukauden jakso.

MLL korostaa, että YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3.1 artiklan mukaisesti lapsen etu on ensisijainen näkökohta lapsia koskevassa päätöksenteossa. Lasten edut selvitetään lapsivaikutusten arvioinnilla. Lasten edut saavat sisältönsä lasten oikeuksista, tarpeista ja tilanteista. Varhaislapsuus on erityisen kriittinen ajanjakso lapsen oikeuksien toteutumisessa, kuten YK:n lapsen oikeuksien komitea toteaa yleiskommentissaan lapsen oikeuksien täytäntöönpanosta varhaislapsuudessa. Lasten etujen toteutumisen arviointiin onkin kiinnitettävä erityistä huomiota varhaislapsuudessa. Ihmisen kehityksen kannalta ensimmäiset elinvuodet ovat olennaisen tärkeitä. Riittävän pitkä perhevapaa mahdollistaa lapselle turvallisen hoivan sekä lapsen ja vanhempien välisen kiintymyssuhteen rakentumisen. Ensimmäisinä elinvuosina tärkeintä on turvallinen, pysyvä, rakastava ja virikkeitä antava ympäristö. Perheiden ja pienen lapsen tilanteet ja tuen tarpeet ovat yksilöllisiä. Joillekin lapsille pitempi kotonaolo sopii paremmin, toisille taas aikaisempi siirtyminen varhaiskasvatustiloihin on parempi vaihtoehto.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan vanhempainrahaa maksettaisiin yhteensä 320 arkipäivää lapsen syntymän tai adoption perustella. Oikeus vanhempainrahapäivien käyttämiseen jakaantuisi tasan vanhempien kesken. Molemmilla vanhemmilla olisi oikeus 160 arkipäivän eli noin 6,5 kuukauden vanhempainrahakiintiöön. Jos lapsella on vain yksi vanhempainrahaan oikeutettu vanhempi, olisi hänellä yksinään oikeus käyttää kaikki 320 vanhempainrahapäivää, mikä turvaa yhden vanhemman perheissä elävien lasten oikeuksien toteutumista. Tämän lisäksi raskaana olevalla vanhemmalla olisi oikeus 40 päivän raskausrahaan.

Uudistus tukee tasavertaista vanhemmuutta. Etuuksien sitominen sukupuoleen poistuu, mikä on tärkeää niin tasavertaisen vanhemmuuden kuin sateenkaariperheiden kannalta. Tällä hetkellä äidit käyttävät noin 90 prosenttia vanhempainpäivärahoista. Oletettavaa on, että uudistus tulee merkittävästi lisäämään isien perhevapaiden käyttöä.

Perheiden tilanteet ovat erilaisia, joten on välttämätöntä, että vanhempi voi luovuttaa osan omasta vanhempainrahakiintiöstään toiselle vanhemmalle taikka avio- tai avopuolisolleen (esityksessä enintään 63 vanhempainrahapäivää eli noin 2,5 kuukautta). MLL pitää välttämättömänä, että perhevapaaudistus toteutetaan niin, ettei kummankaan vanhemman asemaa heikennetä uudistuksessa. Tämä toteutuu uudistuksessa, kun vanhemmalla on mahdollisuus luovuttaa osa vanhempainrahajaksostaan toiselle vanhemmalle.

Perhevapaiden uudistamisessa on huomioitava perheiden monimuotoisuus. Erilaisten perheiden, kuten yksinhuoltaja-, adoptio-, monikko- ja sateenkaariperheiden, tarpeet on tunnistettava perhevapaiden kehittämisessä. Kaikissa perheissä ei ole kahta vakituisessa työsuhteessa olevaa vanhempaa eikä kaikilla vanhemmilla ole samanlaisia mahdollisuuksia jakaa perhevapaita vanhempien kesken. On paljon pienten lasten perheitä, joissa toinen tai molemmat vanhemmat ovat pois työstä esimerkiksi opiskelun, työttömyyden tai sairauden vuoksi. Myös näillä perheillä tulee olla oikeus riittävään toimeentuloon lasten hoidon aikana. Hyvän perhevapaajärjestelmän tärkeä ominaisuus onkin joustavuus. Hallituksen esitysluonnos huomioi nykyistä paremmin perheiden monimuotoisuuden ja parantaa vapaiden käyttämisen joustavuutta.

MLL pitää hyvänä, että esityksessä ei leikata kotihoidon tukea. Koska vanhempainvapaa- ja rahakausi on uudistuksen jälkeenkin perheiden toiveisiin nähden varsin lyhyt, kotihoidon tuella on jatkossakin merkitystä pienten lasten hoidon järjestämisen osalta.

Suomalaiset lapsiperheiden vanhemmat toivovat, että työn ja perheen yhdistämistä parannettaisiin muun muassa perhevapaiden käytön joustavuutta lisäämällä. Tämä tulee esille mm. Väestöliiton Perhe-barometreissä. Lasten vanhempien työllisyysaste on Suomessa korkea ja vanhemmat ovat muita maita useammin kokopäivätyössä. Osa-aikatyön ja lapsen osittaisen kotihoidon yhdistäminen on jäänyt Suomessa vähälle huomiolle. MLL esittää, että perhevapaa-uudistusta jatketaan nyt käsillä olevan uudistuksen jälkeen. Tässä uudistuksessa joustava hoitoraha on ulotettava siihen saakka, kun lapsi päättää perusopetuksen toisen vuosiluokan.

Esitysluonnokseen sisältyy myös korjattavia asioita. Monimuotoisten perheiden tilanne tulee lausuntokierroksen jälkeen käydä läpi huolellisesti, jotta ei uudistuksessa heikennetä perheiden asemaa nykytilaan verrattuna. Esimerkiksi lapsikuolemaperheiden kannalta esitysluonnokseen sisältyy merkittävä heikennys, joka tulee korjata.

Kuten hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, valtion ravitsemusneuvottelukunnan suosituksen mukaan lapsen pääasiallinen ruoka on rintamaito kuuden kuukauden ikään saakka. Kiinteitä ruokia tulisi tarjota viimeistään kuuden kuukauden iässä. Tämän jälkeen osittaista imetystä suositellaan jatkettavaksi kiinteiden ruokien ohella siihen asti, kun lapsi täyttää vuoden. Esitysluonnoksen sivulla 79 todetaan, että ehdotuksen mukainen vanhempainpäivärahojen muutos ei estä edellä mainittujen suositusten toteuttamista. MLL pitää tätä riittämättömänä. Muutoksen pitäisi edistää imetyssuosituksen toteutumista eikä vain estää niiden toteutumista. Suosituksen mukaisia imettämismahdollisuuksia edistäisi ehdotettua pidempi vanhempainrahakausi, esimerkiksi 6+6+6-mallin mukaisesti toteutettava.

Kuten hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, Suomi ei ole ratifioinut ILO:n äitiyssuojelusopimusta (ILO:n yleissopimus nro 183). Yleissopimuksessa on määräyksiä terveyden suojelusta, äitiysvapaasta, sairauden ja terveydellisten haittojen vuoksi annettavasta lomasta, rahallisista etuuksista, imetysvapaista sekä työsuhdeturvasta ja syrjimättömyydestä. Yleissopimuksessa on määräyksiä myös imetystauoista sekä palkallisesta työajan lyhennyksestä imettämistä varten. MLL toivoo, että Suomi ratifioisi tämän sopimuksen. Sopimuksen ratifioinnilla edistettäisiin mm. imetysmahdollisuuksia nykyistä paremmin.

- **kommentit raskaus- ja erityisraskausrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

Esitysluonnoksen mukaan raskausrahaa maksettaisiin yhtäjaksoisesti 40 arkipäivältä siten, että raskausraha alkaisi hakemuksen mukaisesti aikaisintaan 30 arkipäivää ja viimeistään 14 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa. Työnantaja ja työntekijä voisivat sopia raskausrahan myöhentämisestä siten,

että sen voi aloittaa viimeistään 14 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa. Raskausrahakausi alkaisi kuitenkin aina viimeistään raskauden päättymistä seuraavasta päivästä, vaikka raskausrahaa olisi haettu jostain myöhemmästä ajankohdasta lukien tai jos raskaus päättyisi aikaisemmin kuin 30 arkipäivää ennen laskettua aikaa.

MLL pitää perusteltuna synnyttävän äidin ja syntyvä lapsen terveyden ja hyvinvoinnin turvaamisen kannalta, että raskaana olevalla vanhemmalla on vanhempainrahan lisäksi oma erillinen päiväraha. MLL esittää, että työntekijällä olisi itsenäinen oikeus päättää, milloin raskausvapaajaksonsa aloittaa (aikaisintaan 30 arkipäivää ja viimeistään 14 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa) eikä siihen tarvittaisi sopimista työnantajan kanssa. Ehdotettu raskausrahakausi on myös varsin lyhyt (40 arkipäivää). Sen pidentämistä tulisi harkita jatkovalmistelussa.

Aikaisemmin äitiysrahaa kompensoinut pidempi vanhempainrahakausi adoptiovanhemmille poistuu esityksen myötä. Esitysluonnokseen mukaan raskausraha ei koskisi adoptioperheitä. MLL esittää, että raskausrahakautta koskevaan pykälään lisätään säännös, jonka mukaan adoptioperheet saisivat raskausrahaa vastaavan adoptiorahan. Tämän adoptioperhe voisi käyttää adoption valmisteluihin, joihin tällä hetkellä perhe joutuu usein käyttämään lomaa tai palkatonta vapaata.

Tilanteissa, joissa lapsi syntyy kuolleena, synnyttäjän raskausrahakausi lyhenisi esitysluonnoksen mukaan kolmella viikolla. Myös kuolleena syntyvän lapsen toisen vanhemman oikeus vanhempainrahaan syntymän yhteydessä heikkenee esitysluonnoksen mukaan 18 päivästä 12 päivään. MLL pitää lapsikuolemaperheiden aseman heikentämistä kohtuuttomana ja esittää, että jatkovalmistelussa varmistetaan, ettei heidän tilanteensa heikkene nykyisestä.

- **kommentit vanhempainrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

MLL pitää myönteisenä, että vanhempainvapaakauden ja -rahan kokonaispituus lisääntyy uudistuksessa. Uudistus tukee tasavertaista vanhemmuutta.

Esitysluonnoksen mukaan vanhempainrahaa tai raskaus- ja vanhempainrahaa voidaan maksaa molemmille vanhemmille samalta ajalta saman lapsen perustella vain 18 arkipäivän ajalta. Erityisesti ensimmäisen lapsen tai erityistä tukea tarvitsevan lapsen osalta vanhempien yhtäaikainen osallistuminen lapsen hoitoon olisi monissa tilanteissa perusteltua tätä pidemmän ajan. MLL esittää,

että aika, jolta päivärahaetuutta voidaan maksaa samanaikaisesti molemmille vanhemmille, pidennetään 30 arkipäivään.

Uudistuksen tavoitteena on joustavoittaa vanhempainrahopäivien käyttöä, mutta tiukat ja jäykät vanhempainvapaiden ilmoitusajat voivat johtaa siihen, että käytännössä vanhempi ei pystykään pitämään vanhempainrahopäiviä haluamanaan ajankohtina ja jaksoina. Työntekijän ilmoitusaikoja työnantajalle vanhempainvapaajakson käyttämisestä tulisi lyhentää. Vanhempainvapaiden jaksojen määrä tulisi olla lapsikohtainen eli jos syntyy lyhyessä ajassa useampi lapsi, vanhemmalla voisi olla käytössään useampi kuin neljä jaksoa vuodessa.

Myönteistä on, että nykyisin vähän käytetystä osittaisesta vanhempainvapaasta on esitysluonnoksen myötä tulossa helpommin käytettävä, kun muun muassa ehto molempien vanhempien osa-aikaisuudesta poistuu. Jatkossa molempien vanhempien ei tarvitse sopia työnantajansa kanssa osa-aikaisesta työskentelystä. Jatkossa molemmat, tai vain toinen, vanhempi voi lyhentää viikko- tai päivittäistä työaikaansa. Ongelmana kuitenkin on, että osittaisen vanhempainvapaan käyttö kuluttaisi jatkossakin päivärahopäiviä kuten kokoaikainen vanhempainrahopäivä. Esitys ei tältä osin kannusta osa-aikaiseen työntekoon ja osittaisen vanhempainrahan käyttöön. Tämä ongelma voitaisiin korjata esimerkiksi niin, että osittaisen vanhempainrahan määrä olisi aina puolet täysimääräisenä maksettavasta vanhempainrahasta ja että osittainen vanhempainpäivärahopäivä kuluttaisi puolikkaan päivärahopäivän.

- **kommentit muita sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia koskien**

-

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin**

Hoitovapaa ja kotihoidon tuki on Suomessa ollut hyvin suosittu vaihtoehto lapsen hoidon järjestämiseksi vanhempainvapaan jälkeen. Useimmat perheet haluavat hoitaa lasta kotona siihen asti, kunnes lapsi on noin 1,5–2-vuotias. MLL pitää hyvänä ja perusteltuna sitä, että kotihoidon tukea voitaisiin maksaa jo ennen varhaiskasvatukseen oikeutettua ikää. Tämä tukee vanhempainrahopäivien jaksottamisen mahdollisuutta ja vanhempien valinnanvapautta lapsen ja perheen tilanteen kannalta sopivalla mahdollisella tavalla.

Muita etuuslakeja koskevat muutosehdotukset

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista muihin etuuslakeihin**

-

Laki varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja koskevan lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin**

Varhaiskasvatuspalveluiden saatavuudella ja laadulla sekä asiakasmaksujen edullisuudella on tärkeä merkitys työn ja perheen yhteensovittamisessa. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan oikeus samaan varhaiskasvatuspaikkaan säilyisi, vaikka lapsi olisi poissa varhaiskasvatuksesta sinä aikana, jona lapsen hoidosta maksetaan vanhempainrahaa, mikäli poissaolo kestää yhtäjaksoisesti enintään 13 viikkoa ja se on ennalta ilmoitettu. MLL pitää tärkeänä, että oikeus samaan varhaiskasvatuspaikkaan säilyy tässä tilanteessa. Tämä edistää myös sitä, että molemmat vanhemmat voivat käyttää vanhempainvapaajaksoja perheelle sopivana ajankohtana.

Ehdotus siitä, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakia muutetaan siten, että varhaiskasvatuslain mukaisesti ennalta ilmoitetut vanhempainrahapäivien käyttämisestä johtuvat poissaolot olisivat maksuttomia, on hyvä ja kannatettava.

Laki työsopimuslain ja laki merimiesten työsopimuslain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista työsopimuslakiin ja laki merimiesten työsopimuslakiin**

Uudistuksen tavoitteena on joustavoittaa vanhempainrahapäivien käyttöä, mutta tiukat ja jäykät vanhempainvapaiden ilmoitusajat voivat johtaa siihen, että käytännössä vanhempi ei pystykään pitämään vanhempainrahapäiviä haluamanaan ajankohtina ja jaksoina. Työntekijän ilmoitusaikoja työnantajalle vanhempainvapaajakson käyttämisestä tulisi lyhentää. Vanhempainvapaiden jaksojen määrä tulisi olla lapsikohtainen eli jos syntyy lyhyessä ajassa useampi lapsi, vanhemmalla voisi olla käytössään useampi kuin neljä jaksoa vuodessa.

Laki vuosilomalain ja laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista vuosilomalakiin ja merimiesten vuosilomalakiin**

-

Liitelait (lakiehdotukset 18-29)

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista liitelakeihin

-

Vaikutusten arviointi

- **Taloudelliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset julkiseen talouteen**

-

- **Vaikutukset kotitalouksiin**

Kaikissa perheissä samanlaisia mahdollisuuksia jakaa perhevapaita vanhempien kesken. On paljon pienten lasten perheitä, joissa toinen tai molemmat vanhemmat ovat pois työstä esimerkiksi opiskelun, työttömyyden tai sairauden vuoksi. Oletettavaa on, että isien vanhempainvapaan käyttö lisääntyy erityisesti perheissä, joissa molempien vanhempien työmarkkina-asema on hyvä. Perheissä, joissa toisen vanhemman tai molempien vanhempien työmarkkina-asema on heikompi, uudistus ei välttämättä lisää samassa määrin perhevapaiden tasaisempaa käyttöä vanhempien kesken.

MLL pitää välttämättömänä, että lapsiperheiden riittävän toimeentulon varmistamista tarkastellaan perhevapauudistuksen ohella myös käynnissä olevassa laajassa sosiaaliturvauudistuksessa.

Ks. myös lausunnon kohta "Vaikutukset lapsiin ja perheisiin".

- **Vaikutukset yrityksiin**

-

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

-

- **Muut yhteiskunnalliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset lapsiin ja perheisiin**

Hallituksen esitysluonnoksessa on suhteellisen laajasti tarkasteltu lapsiin ja perheisiin kohdistuvia vaikutuksia. Myös eri perhemuotoja ja -tilanteita on otettu tarkastelussa huomioon. Ongelmana kuitenkin on, ettei kielteisiä vaikutuksia ole juurikaan tarkastelu. Esimerkiksi arvioinnissa ei ole tuotu esille, että lapsikuolemaperheiden asema merkittävästi heikkenisi. MLL pitää välttämättömänä, että monimuotoisten perheiden tilanne käydään lausuntopalautteen jälkeen käydä läpi huolella niin, ettei uudistuksessa heikennetä perheiden asemaa nykytilaan verrattuna.

Perus- ja ihmisoikeussäännökset edellyttävät lapsiperheiden ja vanhempien tukemista sekä työn ja perheen yhteensovittamisen helpottamista. Näitä velvoitteita on käsitelty hallituksen esitysluonnoksen eri kohdissa erityisesti perustuslain, YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja ILO:n sopimusten osalta.

Ihmisoikeusvelvoitteita olisi hallituksen esityksessä hyvä tarkastella laajemmin, koska perustuslain ja edellä mainittujen ihmisoikeussopimusten lisäksi perheen ja vanhempien tukemista edellytetään mm. taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevassa YK:n yleissopimuksessa (mm. 10.1 art. suurin mahdollinen suojelu ja apu on annettava perheelle, niin kauan kuin se on vastuussa lasten huollosta ja kasvatuksesta) ja kansalais- ja poliittisia oikeuksien koskevassa YK:n yleissopimuksessa (mm. 23.1 art. perhe on yhteiskunnan luonnollinen ja perustavaa laatua oleva yhteisö ja sillä on oikeus yhteiskunnan ja valtion suojeluun) ja vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksessa (mm. 23.2–3 art. vammaisille henkilöille on annettava asianmukaista apua, jotta he voivat kantaa vastuunsa lasten kasvatuksesta ja lapsille ja heidän perheilleen on annettava palveluja ja tukea).

Perustuslain 19.2 §:ssä turvataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan lapsen syntymän perusteella. Vanhempainpäivärahojen tason riittävyttä tulee tarkastella mm. tämän säännöksen sekä eri ihmisoikeussopimusten, kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen ja uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan asiaan liittyvien määräysten kautta. Suomi on saanut Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealta toistuvasti huomautuksia liian matalasta vähimmäispäivärahojen tasosta. Sekä YK:n lapsen oikeuksien komitea että YK:n TSS-komitea ovat kehottaneet Suomea varmistamaan lapsiperheiden riittävän toimeentulon. MLL pitää välttämättömänä, että sekä vanhempainpäivärahojen vähimmäistasoa että korvaustasoa nostetaan. Nyt käsillä olevassa esityksen mukaan molemmille vanhemmille vanhempainraha maksetaan korotettuna 16 päivän osalta. Tätä aika pitäisi merkittävästi pidentää.

- **Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon**

Uudistus edistää tasavertaista vanhemmuutta. Lapsen oikeuksien sopimuksen 18.1 artiklan mukaan vanhemmat vastaavat yhteisesti lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä. Esityksen kannalta tärkeitä ihmisoikeussopimusmääräyksiä on myös mm. kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevassa yleissopimuksessa (mm. 5 art. b-kohta vanhempien yhteisen vastuu lasten kasvatuksesta ja kehityksestä, 16 art. d-kohta naisten ja miesten yhtäläiset oikeudet vanhempina, kaikissa tapauksissa lapsen etu on kuitenkin ensisijainen sekä 16 art. f-kohta yhtäläiset oikeudet lapsen huollossa tai adoptiossa, kaikissa tapauksissa lapsen etu on ensisijainen).

- **Vaikutukset yhdenvertaisuuteen**

Lapsen oikeuksien sopimuksen 2.1 artiklan mukaan sopimuksessa tunnustetut oikeudet on taattava kaikille lapsille ilman minkäänlaista lapsen, hänen vanhempiansa tai muun laillisen huoltajansa rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen, syntyperään tai muuhun seikkaan perustuvaa erottelua.

Uudistus ottaa nykyistä järjestelmää paremmin huomioon perheiden monimuotoisuuden ja perheiden erilaiset tarpeet ja edistää siten erilaisissa perheissä elävien lasten ja vanhempien yhdenvertaisuutta. On esimerkiksi tärkeää, että uudistuksessa on huomioitu yhden vanhemman perheet niin, että vanhempi voi käyttää koko vanhempainrahakauden.

Yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnissa on huomioitava, että kaikissa perheissä ei ole kahta vakituisessa työsuhteessa olevaa vanhempaa eikä kaikilla vanhemmilla ole samanlaisia mahdollisuuksia jakaa perhevapaita vanhempien kesken. Kaikilla perheillä ei siten ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia käytännössä käyttää molempien vanhempien vapaajaksoja. Tätä tulisi tarkastella esityksessä sekä sitä, miten eriarvoisuutta perhevapaiden käytön mahdollisuuksissa voitaisiin lieventää. On paljon pienten lasten perheitä, joissa toinen tai molemmat vanhemmat ovat pois työstä esimerkiksi opiskelun, työttömyyden tai sairauden vuoksi. Myös näillä perheillä tulee olla oikeus riittävään toimeentuloon lasten hoidon aikana.

- **Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään**

-

- **Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähälle arvioinnille? Jos on, niin mikä?**

Esityksen vaikutuksia eri ihmisoikeussopimusten määräysten toteutumiseen voisi tarkastella edellä lausunnossa esitetyllä tavalla laajemmin. Myös perheiden eri syistä johtuvia erilaisia mahdollisuuksia

jakaa vanhempainvapaita olisi hyvä tuoda arvioinnissa esille. Lausuntokierroksen jälkeen on myös varmistettava, ettei uudistus luo väliinpuotoajaperheitä, joiden tilanne heikentyisi uudistuksen myötä.

Hallituksen esityksen toimeenpano ja seuranta

- **kommentit liittyen uudistuksen toimeenpanoon ja seurantaan**

MLL korostaa laajamittaisen tiedotuksen merkitystä uudistuksesta. Uudistuksesta on tiedotettava laajasti ja monikanavaisesti niin työnantajille, työntekijöille sekä suoraan lapsiperheille. Uudistuksesta tulee toteuttaa laaja viestintäkampanja eri medioissa. Tietoa olisi hyvä jakaa myös mm. äitiys- ja lastenneuvoloiden kautta. Tietoisuuden parantuminen uudistuneista perhevapaista vahvistaa tavoitetta siitä, että vanhempainvapaiden käyttö jakautuu nykyistä tasaisemmin molempien vanhempien kesken.

Uudistuksesta on toteutettava lapsivaikutusten seuranta-arviointi viimeistään kolmen vuoden kuluttua uudistuksen voimaantulosta.

Muut mahdolliset kommentit

MLL pitää tärkeänä, että nyt toteutettavan uudistuksen jälkeen perhevapaauudistusta jatketaan. Tavoitteeksi tulee asettaa, että oikeus vanhempainrahaan pidennetään siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 kuukautta (esimerkiksi niin sanotulla 6+6+6-mallilla). Suomessa vanhempainpäivärahojen korvaustaso on useaan vertailumaahan verrattuna matala. Vanhempainpäivärahan korvaustasoa sekä vähimmäisvanhempainpäivärahan tasoa tulee myös nostaa. MLL pitää myös tärkeänä, että joustavaa hoitorahaa laajennetaan merkittävästi. Se tulisi ulottaa siihen asti, kun lapsi päättää perusopetuksen toisen vuosiluokan.

Perhevapaiden ja työn ja perheen yhteensovittamisen parantamisessa tulee huomioida parlamentarisessa komiteassa valmistellun kansallisen lapsistrategian (Valtioneuvoston julkaisu 2021:8) linjaukset: ”Kehitetään yhteistyössä työelämän perhemyönteisyyttä ja tunnistetaan erilaisia työn tekemisen tapoja. Työn, opintojen ja perheen yhteensovittamisessa huomioidaan nykyistä paremmin perheiden ja perhemuotojen moninaisuus sekä koko lapsuusaika. Lisätään joustavia mahdollisuuksia perheille jakaa hoivavastuuta vanhempien ja muiden läheisten kuten isovanhempien kesken. Turvataan perheiden valinnanvapaus järjestää etenkin pienten lasten hoito kotona.”

MLL näkee perhevapaajärjestelmän parantamisen sekä työn ja perheen yhteensovittamisen helpottamisen tärkeänä kokonaisuutena edistää syntyvyyttä. Syntyvyys on alentunut Suomessa jyrkästi. Suomi on muuttunut alle vuosikymmenessä korkean syntyvyyden maasta matalan

syntyvyyden maaksi alle 10 vuodessa. Syntyvyyden alenemiseen on monia syitä. Nuorten aikuisten heikentynyt asema työmarkkinoilla ja tulonjaossa, yhteiskunnan suorituskeskeisyys ja työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeudet alentavat syntyvyyttä. Lasten saamista lykätään, lapsia saadaan vähemmän kuin ennen ja aiempaa useampi jää joko vapaaehtoisesti tai tahtomattaan lapsettomaksi. Koronakriisi on heikentänyt edelleen nuorten asemaa työmarkkinoille, mikä saattaa edelleen alentaa syntyvyyttä.

livonen Esa
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry